

Kozmická výchova – čo to vlastne znamená?

Montessori metóda a miesto človeka vo vesmíre a v evolúcii života

Mgr. Martina Gymerová

občianske združenie PERSONA · montessoripedia.org

*„Zabrániť konfliktom je dielom politiky;
budovať mier je dielom výchovy.“*

Maria Montessori

O Montessori metóde ste už počuli. A čo „výchova k mieru“?

Počuli ste už výraz „Mierové učenie“?

Alebo „Výchova k mieru“ – v spojení s Montessori pedagogikou.

Ako to spolu súvisí?

Prečo sa Montessori metóda spája s témou mieru vo svete?

A prečo je to tak?

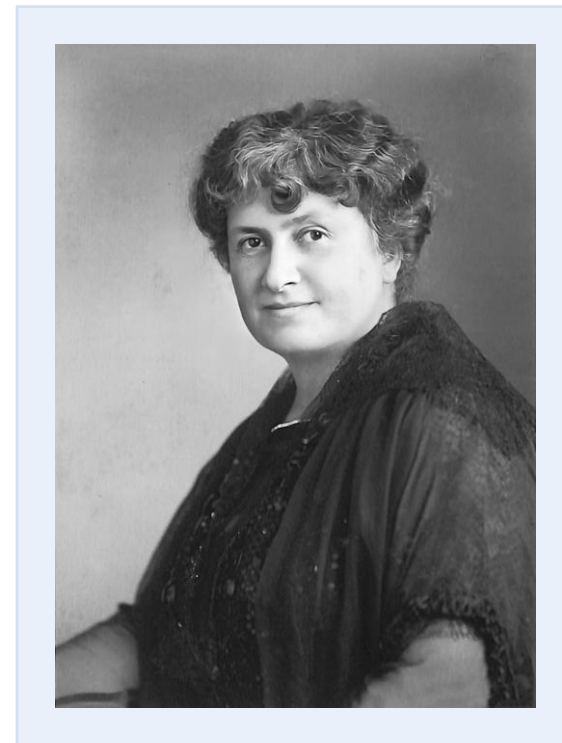
Odpoveď je ukrytá v životnej ceste Marie Montessori.

Podme sa nad tým spoločne zamyslieť.

Lekárka, ktorá žila v období dvoch svetových vojen

- Zakladateľka Montessori metódy žila v období oboch svetových vojen.
- Táto skúsenosť zásadne ovplyvnila jej pohľad na svet a na zmysel vzdelávania.
- Verila, že skutočný a trvalý mier sa nedá dosiahnuť politickými dohodami.
- Cesta vedie cez transformáciu človeka – výchovou dieťaťa od najútlejšieho veku.

Životná cesta, ktorá k tomuto poznaniu viedla, bola častokrát náročná.

Maria Montessori, Barcelona 1916

Vzdelanie a prvé roky pôsobenia

1896

Prvá žena s univerzitným titulom z medicíny v Ríme – v čase, keď dievčatám len začalo byť umožnené študovať.

1896

Posledné dva ročníky venuje pediatrii a psychiatrii; pracuje v detskej poradni a na pohotovosti.

1897+

Výskum na psychiatrickej klinike, pozorovanie detí v azylových domoch, štúdium diela Itarda a Séguina.

1898

Prvá pedagogická konferencia v Turíne – výzva na špeciálne triedy a na prípravu ich učiteľov.

1900+

Spoluriaditeľka lekársko-pedagogického inštitútu pre vzdelávanie mentálne postihnutých detí: vyvíja metódy a materiály, ktoré neskôr upraví pre všetky deti.

Casa dei Bambini – Dom detí

Od teórie k pozorovaniu

- Prijíma ponuku viesť starostlivosť a výchovu skupiny detí z nízkopríjmových rodín.
- Pre školu navrhuje meno Casa dei Bambini – Dom detí.
- Prvýkrát aplikuje svoje pomôcky na deti bez mentálneho postihnutia.

Čo z pozorovania vzišlo

koncentrácia

pozornosť

spontánna sebadisciplína

skoré čítanie a písanie

Na základe pozorovaní zaviedla praktiky, ktoré sa stali charakteristickými znakmi jej metódy.

Charakteristické znaky Montessori metódy

Rešpekt k
vývinovej
psychológii

Slobodný
rozvoj dieťaťa

Samostatnosť a
zodpovednosť
za vlastné
učenie

Pripravené
prostredie

Pripravený
pedagóg

Prístup k
hodnoteniu a
kontrole

Trojročia a
vzájomné
vzdelávanie

*Ide predovšetkým o sedem
princípov, ktoré sa
navzájom podmieňujú.*

Rešpekt k vývinovej psychológii a slobodný rozvoj

Senzitívne obdobia

- Deti prechádzajú fázami intelektuálneho záujmu a zvedavosti.
- V týchto fázach ich priťahujú určité aspekty prostredia – sú ideálne na učenie sa konkrétnych schopností.
- Nejde len o kognitívny rozvoj, ale aj o to, aby bolo dieťa šťastné.

Sloboda s pravidlami

- Každé dieťa postupuje vpred svojím vlastným tempom.
- Sloboda v Montessori koncepte je sloboda s obmedzeniami v podobe pravidiel.
- Sú to pravidlá, ktoré dieťa dobrovoľne prijme, pretože ich pochopí ako prospešné.

Jedinečnosť metódy: k opisu vývinových fáz pripája praktické námety na tvorbu prostredia, v ktorom si deti môžu naplňovať svoje vývinové potreby.

Samostatnosť a zodpovednosť za vlastné učenie

***„Pomôž mi, aby som
to dokázal sám.“***

prosba dieťaťa, ktorá sa stala krédom celej pedagogiky

- Pedagóg vedie deti k samostatnosti a k zodpovednosti za vlastné učenie.
- Pomáhajú mu premyslené prezentácie a učebné pomôcky.
- Veľkú časť dňa deti pracujú samostatne a samy si zostavujú individuálny týždenný rozvrh.
- Úlohou dospelých je urobiť všetko pre to, aby dieťa získalo vedomosti vlastnými silami a svojím tempom.

V praxi to znamená predovšetkým dve veci: pripravené prostredie a pripravený pedagóg.

Pripravené prostredie a pripravený pedagóg

Pripravené prostredie

- Prispôsobené vývinovým potrebám dieťaťa; stimuluje jeho prirodzený záujem.
- Umožňuje nezávislú činnosť spojenú s objavovaním a dostatok slobodného pohybu.
- Otvorené skrinky s policami členia triedu na menšie oddelenia podľa oblastí.
- Dieťa vracia pomôcku po ukončení práce na to isté miesto.

Pripravený pedagóg

- Sprievodca a koordinátor vzdelávania, nie prednášajúci.
- Umožňuje individualizáciu – rešpekt k potrebám a napĺňanie potenciálu každého dieťaťa.
- Predpokladom je sebadisciplína: trpezlivosť a úcta k osobnosti dieťaťa.
- Vytvára podmienky z hľadiska priestoru, času, obsahu i štruktúry.

Hodnotenie, chyba a vekovo zmiešaná trieda

Bez známok

Ciele Montessori pedagogiky nie sú zlučiteľné s klasifikáciou. Pedagóg dáva spätnú väzbu a povzbudzuje k ďalšej práci.

Vnútrotná motivácia

Spúšťačom záujmu sú príťažlivé pomôcky, slobodný výber činnosti a forma prezentácie pedagóga.

Chyba nie je zlyhanie

Mnohé pomôcky umožňujú kontrolu správnosti. Zodpovednosť za kontrolu sa presúva z pedagóga na dieťa.

Trojročia

Rozličný vek podporuje spoluprácu a minimalizuje súťaživosť. Kto pomáha, učí sa zároveň sám.

Tri ročníky dohromady môžu mať veľkosť jednej bežnej triedy – deti si striedavo zažívajú rolu toho, komu je pomáhané, aj toho, kto pomáha.

Z Ríma do sveta (1907 – 1913)

1907

Druhá Casa dei Bambini, o rok neskôr ďalšie tri

1911

Oficiálne prijatie vo verejných školách v Taliansku a vo Švajčiarsku

1912

Montessori školy v Paríži a v ďalších západoeurópskych mestách

1913

Viac ako 100 Montessori škôl v USA

Záujem z celého sveta

Argentína · Austrália · Čína · India · Japonsko · Kórea · Mexiko · Švajčiarsko · Sýria · USA · Nový Zéland. Verejné školy v Londýne, Johannesburgu a Štokholme prijali metódu do svojich programov. Prvý medzinárodný kurz v Ríme (1913): 67 z 83 študentov z USA.

Prvá svetová vojna: ideologický vplyv

- Vojnové roky vzdelávanie v Európe spomalili.
- V roku 1916 prijíma Maria Montessori pozvanie predstaviteľov Barcelony a sťahuje sa do neutrálneho Španielska.
- Otvára modelovú školu Escola Montessori a zakladá pedagogické laboratórium.
- Barcelona zostáva jej hlavným domovom až do tridsiatych rokov.

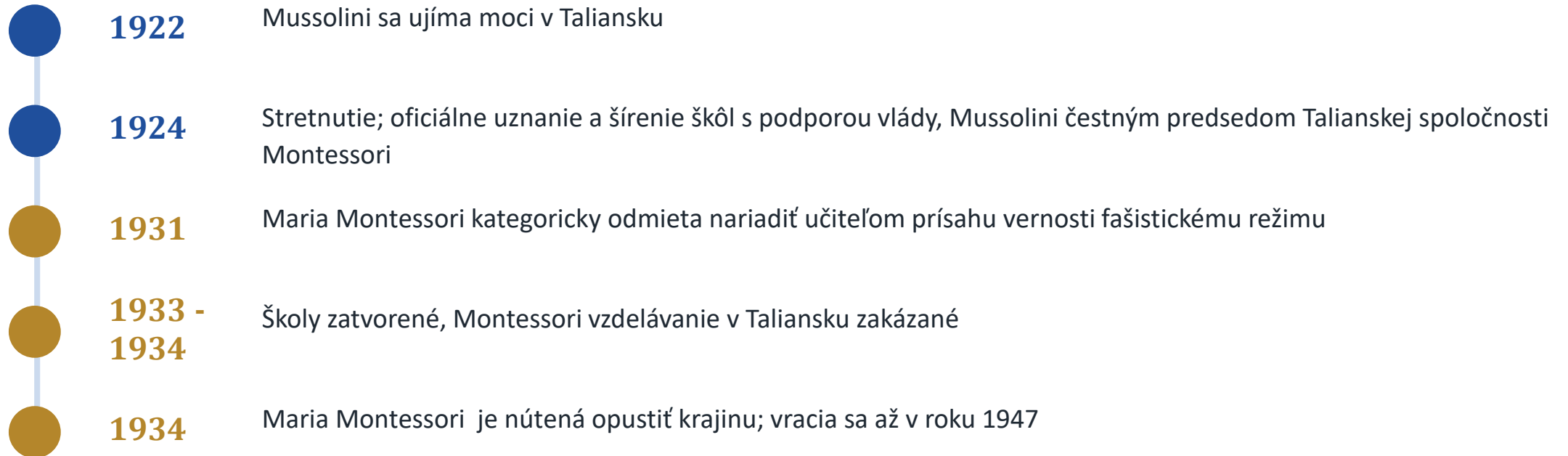
Ak dostanú deti slobodu, možnosť rozvíjať si sebadisciplínu, nezávislosť a vzájomný rešpekt, vyrastie generácia, ktorá odmietne vojnu ako riešenie konfliktov.

Najhlbší vplyv vojny bol ideologický

Uvedomila si, že politické dohody nedokážu zabezpečiť trvalý mier, ak sa nezmení samotné myslenie ľudstva. Začala formovať koncept Výchovy pre mier.

Mussolini: od podpory k zákazu

-
- A vertical timeline with a light blue line and circular markers. The markers are blue for 1922 and 1924, and gold for 1931, 1933-1934, and 1934. The text is in a sans-serif font.
- 1922** Mussolini sa ujíma moci v Taliansku
 - 1924** Stretnutie; oficiálne uznanie a šírenie škôl s podporou vlády, Mussolini čestným predsedom Talianskej spoločnosti Montessori
 - 1931** Maria Montessori kategoricky odmieta nariadiť učiteľom prísahu vernosti fašistickému režimu
 - 1933 - 1934** Školy zatvorené, Montessori vzdelávanie v Taliansku zakázané
 - 1934** Maria Montessori je nútená opustiť krajinu; vracia sa až v roku 1947

Jej pacifistické presvedčenie sa dostalo do rozporu s režimom. Cez Anglicko odchádza do Holandska, kde pred vojnou presúva sídlo aj Medzinárodná Montessori asociácia (AMI). V roku 1937 sa koná 6. medzinárodný Montessori kongres na tému „Výchova k mieru“.

India: sedem rokov namiesto troch mesiacov

Pozvanie, ktoré zmenilo plány

- V roku 1938 Teozofická spoločnosť pozýva Mariu Montessori do Indie viesť kurz.
- V roku 1939 odchádza spolu so synom Mariom.
- Namiesto plánovaných troch mesiacov tam strávi sedem rokov.

Tu vzniká kozmická výchova

Spolu so synom pokračujú v rozvíjaní metódy. V tomto období sa zameriavajú na oblasť kozmickej výchovy pre deti od 6 do 12 rokov.

Tu sa zastavíme a priblížime si kozmickú výchovu – špecifickú oblasť Montessori pedagogiky.

Čo je kozmická výchova?

Medzi predmety zahrnuté pod kozmickú výchovu patrí napríklad:

zemepis

astronómia

geológia

fyzika

chémia

biológia

dejepis

sociológia

Integrácia týchto oblastí pomáha dieťaťu pochopiť usporiadanie sveta.

Dieťa postupne prichádza k poznaniu, že všetko vo svete – od najmenejšej molekuly po najväčší organizmus – existuje vo vzájomnom vzťahu. Ak tejto sieti vzťahov správne porozumie, môže prísť na to, že aj ono samo je súčasťou kompaktného celku sveta.

CIEĽ KOZMICKEJ VÝCHOVY

*„Ukázať deťom a mladým ľuďom ich miesto vo vesmíre
a v evolúcii života, a tým posilniť ich rešpekt a ich úctu
pred zákonmi stvorenia.“*

Maria Montessori vnímala kozmickú výchovu ako prostriedok nasmerovania ľudstva na cestu evolúcie – cestu, ktorá je možná len pri rešpektovaní vesmírnych zákonov.

Evolučné vesmírne zákony

Prírodné zákony

Objektívne, nemenné a univerzálne pravidlá, ktoré riadia javy a procesy vo vesmíre. Na rozdiel od ľudských zákonov nevznikajú dohodou – vyplývajú priamo z podstaty hmoty, energie a priestoru.

S týmito zákonmi je potrebné oboznamovať deti už „od útleho veku“ – teda už v materských školách.

Ich súčasťou sú aj zákony psychofyziky

zákon lásky

zákon miery

zákon času

zákon zachovania energie

... a mnohé ďalšie

Kozmos znamená poriadok

kosmos

starogrécky: „poriadok“, „súlad“

Slovo kozmos označuje vesmír ako usporiadaný a harmonický celok. Dieťa sa rodí do tohto poriadku.

Úlohou dospelého je objasniť dieťaťu tento kozmos tak, aby našlo vo svete svoje miesto.

Aby naplnilo svoje kozmické poslanie – svoju životnú úlohu.

Človek svojím pôsobením ovplyvňuje okolitý svet – a s tým sa spája veľká zodpovednosť.

Preto je kozmická výchova taká dôležitá a Maria Montessori jej prikladala náležitý význam.

Kozmická výchova nie je len o vesmíre

- Poskytuje celistvý obraz okolitého sveta.
- Dieťa získava predstavu o súhre živej a neživej prírody.
- A o mieste človeka vo vesmíre – o jeho kozmickej úlohe.
- To má priamy súvis so svetonázorom a s pohľadom človeka na život.

Z vlastnej skúsenosti: po kurze kozmickej výchovy prišlo hlbšie porozumenie sebe aj svetu. Poznanie, že každý sme súčasťou jedného celku – bunkou jedného obrovského organizmu, nazývaného vesmír.

Výchova k mieru je samotným jadrom a konečným cieľom celej Montessori pedagogiky – nie iba jej doplnkovou súčasťou.

Otázky, ktoré by nám nemali dať pokoj

Ako ľudia, ktorí pracujeme v oblasti vzdelávania detí, máme veľkú zodpovednosť za to, ako túto svoju životnú úlohu plníme.

1

**Čo chceme po sebe
zanechať budúcim
generáciám?**

2

**Aký zámer má reforma
vzdelávania naplniť?**

3

**Aké metódy použiť na
dosiahnutie stanovených
cieľov?**

Prajem nám, aby sme mali množstvo správnych otázok – takých, ktoré nám nedajú pokoj, kým si na ne uspokojivo neodpovieme.

Kde nájdete viac

Počas prestávky

Metodické príručky, definičný materiál a rôzne didaktické pomôcky – priniesli sme ich so sebou, pozrite si ich.

montessoripedia.org

Materiály a ešte omnoho viac nájdete na jednom mieste – voľne dostupné pre učiteľov aj rodičov.

Projekt Montessori do škôl

Metodické a didaktické podklady pre učiteľov a žiakov slovenských a českých základných škôl.

Ak vás zaujalo rozprávanie o tom, ako Maria Montessori prichádzala k poznaniu, že budovanie mieru je dielom výchovy – ozvite sa nám.

Ďakujem za pozornosť

„Budovať mier je dielom výchovy.“

Mgr. Martina Gymerová

info@montessoripedia.org · montessoripedia.org

